

що проводяться в країні в рамках інституційних реформ адміністративної, бюджетної, муніципальної та державної служб.

При цьому першочергові заходи щодо підвищення рівня податкової культури повинні супроводжуватися зусиллями держави, спрямованими на спрощення податкового законодавства, удосконалення механізмів вирішення податкових спорів, суттєве підвищення ефективності взаємодії податкових органів з платниками податків. Для цього потрібно підвищити рівень діяльності інформаційних та консультативних служб, ширше практикувати маркетингові можливості, застосовувати різноманітні канали реклами для пропагування податкової культури, дисципліни та відповідальності.

Таким чином, держава у своїй управлінській діяльності має орієнтуватися на реалізацію комбінованої (рівноважної) податкової політики, орієнтованої на створення умов для стабільного та рівномірного забезпечення бюджетної системи податковими доходами та їх збільшення за рахунок зростання легальних обсягів виробництва, споживання та доходів, активізації інвестиційної діяльності та ефективного функціонування системи податкового контролю на основі оптимізації ставок основних податків та податкового навантаження, раціоналізації складу та структури податкової системи, податкових пільг та податкових санкцій, підвищення рівня збирання податків та зниження заборгованості за розрахунками з бюджетом.

1. Гербіченко І.А. Критерії формування податного механізму ринкового типу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 19 (2). С. 236-240.

2. Деева Н.М. Оподаткування в Україні: навчальний посібник. Вінниця: Центр учбової літератури. 2009. 544 с.

3. Ряба О. І., Гончарук Н. В. Реформування податкової системи України в контексті міжнародної інтеграції. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2 (2). С. 212-215.

УДК 339.9

DOI: 10.31733/17-03-2023-481-483

Наталія БИЧКОВА

доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова,
кандидат економічних наук, доцент

Ганна КОЦЮРУБЕНКО

докторант кафедри фінансів
Одеського національного
економічного університету,
кандидат економічних наук, доцент

ЗОВНІШНЯ МІГРАЦІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Розгортання повномасштабних військових дій у 2022 році та загроза ракетних ударів по всій території України, вплинули на активізацію процесів зовнішньої міграції. Такий рух населення з України має певні характерні риси, в першу чергу, обумовлені фактором гендерного спрямування. Відповідно до статистичних даних, після вторгнення у лютому 2022, близько 7 мільйонів біженців покинули Україну та перемістились в Європу, що є найбільшою хвилею біженців з часів Другої світової війни [1].

Станом на середину листопада 2022 року, лише у Європейському Союзі на тимчасовий захист зареєструвалися понад 4,7 млн осіб. Ще близько мільйона подали заявку на переїзд до країни, що не є членом ЄС, включаючи Канаду, Велику Британію, Сполучені Штати та Ізраїль. Варто зазначити, що структура мігрантів відповідає наступним даним: 70 % дорослих – жінки, а більше третини (по декуди, як наприклад, Польща – половина) всіх біженців – діти [1].

Окрему увагу слід приділити структурі освітнього рівня біженців. Варто зазначити,

що в Україні, за роки незалежності, він значно зріс, перевищивши середній показник по ЄС, зокрема до 2020 року. Дані, зібрані у кількох країнах ЄС, відповідно до опитувань, показують, що 71 % з українські біженці мають вищу освіту, більшість із яких має ступінь магістра або вище [1].

Окреслені тенденції щодо міграційних процесів пов'язані безпосередньо з важливим економічним ресурсом – трудовим, та віддзеркалюють зміни у складі людського капіталу України. Крім того, мають вплив і на економіки та інфраструктури приймаючих країн. Затягування військових дій і відсутність безпеки в середині України впливають на рішення мігрантів повертатись і посилює необхідність інтеграції в системи зарубіжних країн. Такі процеси, з огляду на структуру та міграційні особливості, формують потенціал робочої сили для приймаючої економіки лише в тому разі, якщо особи та сім'ї мають змогу адаптуватись (житло, робота, садочки та школи для дітей тощо). Поряд з тим, в українській економічній системі формується низка негативних тенденцій щодо стану людського капіталу, рівня добробуту та, у кінцевому підсумку, соціального розшарування. Зокрема:

- потенціал відтворення значно зменшується та відбувається старіння населення (жінки та діти за кордоном, їх асиміляція впливає на потенційні рішення повернутись, зокрема у разі відсутності житла у зв'язку з руйнування, втратою роботи у зв'язку з вимушеним від'їздом за кордон тощо), що формує тенденції до зменшення доходної податкової частини бюджету в частині ПДФО або податків на споживання тощо;

- відтік за кордон професіоналів і кваліфікованих працівників, що впливає на структуру ринку робочої сили та якість людського капіталу, як в частині його формування (освіта, медичне забезпечення тощо), так і в частині реалізації. Крім того, зазначені процеси негативно позначаються на такому прояві соціальної нерівності як економічна нерівність в частині рівня доходів, що отримує населення: зміна структури робочої сили визначає перебудову пропорцій розподілу осіб в сторону тих, що отримують нижчі рівні доходів у зв'язку з нижчою кваліфікацією або нижчим рівнем освіти, і визначає погіршення загального стану майнового розшарування.

Поряд з тим, формується низка похідних факторів впливу, а саме: адаптація частини сім'ї за кордоном потенційно загрожує міграції чоловічого населення до родин у випадку відсутності змоги забезпечувати проживання в середині України після закінчення активної фази військового протистояння, що обумовлює ризики скорочення працездатного населення; зменшення платоспроможного попиту в середині країни та відтік грошових коштів у період військових дій, що негативно позначається на платіжному балансі та обумовлює відсутність у держави варіантів бюджетного фінансування трансфертних платежів через податкову систему, зокрема, соціальних виплат та інших напрямів фінансової підтримки населення, що у своє чергу, впливає на стан добробуту через втрату джерела доходу для певної частини домогосподарств.

Впливовість міграційних процесів на розшарування населення та стан соціальної нерівності визначають важливість врахування даних аспектів при розбудові державної фінансової політики саме в аспекті не лише державної підтримки населення під час кризових процесів, але й формування стратегічних ініціатив відбудови економіки України з орієнтацією на реінтеграцію мігрантів, відновлення соціальної інфраструктури для життєзабезпечення та пріоритетності напрямів, що забезпечують розвиток людського капіталу як бази для зменшення соціальної нерівності та майнового розшарування.

1. What we know about the skills and early labour market outcomes of refugees from Ukraine. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c7e694aa-en.pdf?expires=1678022026&id= id&accname= guest&checksum=569FE57E4C46C1A7E700AF28F4EB60FB>.